

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum volitio co[n]comitans qua Pater vult generationem nostro
intelligendi more antecedit generare, quasi Pater prius generare velit,
qua[m] generet. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Prima con-
clusio.

Generatio
Filij est à
Patre volun-
tate conco-
mitante.

Sit ergo prima conclusio. Si ablatius, voluntate, denotet concomitantiam, sicut hæc est vera, *Deus sua voluntate est Deus*, quia vult se esse Deum, vt est: ita hæc est vera, *Pater æternus voluntate generat Filium*, quia vult eum generare, vt re ipsa generat. Probatum primò, quia Deus naturaliter diligit se, vultque se esse, vt est in se: sed est Trinus & vnus: ergo vult à Patre esse Filium per generationem, vt est, & Spiritum sanctum esse à Patre & Filio per spirationem, vt re ipsa etiam est, ac proinde Pater vult se generare, vt generat, & Filius generari à Patre, Paterque & Filius volunt spirare Spiritum sanctum, & Spiritus sanctus vult se spirari à Patre & Filio. Secundò, vel Pater vult generare Filium, vt eum generat, vel vult non generare, vel habet se negatiuè, ita vt nec velit, nec nolit. Si des primum, habetur intentum: Si secundum: ergo in Deo est miseria maxima, nempe aliquid contra ipsius voluntatem in eo produci: quippe cum velit non generare, & generet. Si verò des tertium, cum Pater non possit incipere velle, quod antea non vult, sequeretur Patrem non posse velle generationem Filij, quod est absurdum. Dicendum igitur est, Patrem velle Filij generationem, ac proinde voluntate generare Filium, ablatiuo illo denotante concomitantiam.

Iuxta conclusionem propositam dicendum est, generationem Filij esse voluntariam, non vt voluntarium dicitur id, quod est à libero arbitrio, estque indifferenter in facultate voluntatis, vt sit aut non sit, sed vt voluntarium distinguitur contra coactum, idemque est, quod spontaneum. Est autem voluntariam, non quasi mediata vel immediata eliciatur à voluntate diuina, sed concomitanter, quia diuina voluntas in illa sibi complacet. Potest etiam appellari libera, non vt liberum distinguitur contra necessitate naturali, sed vt distinguitur contra coactum, idemque est quod spontaneum. Vnde in Concilio provinciali Syriacensi anathematismo 23. *Si quis nolens Patre natum Filium dixerit, anathema sit*. Non enim inuitus & vim passus Pater necessitate naturali, quasi nolens genuit Filium. Illud tamen est animaduertendum, numquam absolute esse concedendum, Filium generari voluntate, aut generationem Filij esse liberam, vel voluntariam, sed cum distinctione, nempe quod generetur voluntate concomitanter, quod generatio sit libera, vt liberum distinguitur contra coactum, quod sit voluntaria, vt voluntarium est idem quod spontaneum.

Secunda con-
clusio.
Filius non
procedit à
Patre volun-
tate, vt ra-
tionem habet
liberi arbi-
trij.

Secunda conclusio. Si ablatiuus, voluntate, denotet habitudinem principij, & voluntas præcisè sumatur, & habet rationem liberi arbitrij, Filius non producit à Patre voluntate. Hæc est de fide, & contrarium est hæresis Arianorum asserentium Filium esse creaturam, productumque esse à Deo liberè, ita vt potuerit non produci, posseque redigi in nihilum, non secus ac quævis alia creatura. Vnde in Concilio Syriacensi anathematismo 21. *Si quis consilio Dei, tanquam vnâ creaturam, factum asserit Filium Dei, anathema sit*. Hanc eandem definitionem refert Hilarius in libro de Synodis anathematismo 24. ex iis quæ priori loco refert: loco autem illorum verborum, *consilio Dei*, quæ habentur in summa Conciliorum Miranda, habetur apud Hilarium, *voluntate Dei*. In anathematismo 24. Ex iis, quæ posteriori loco habentur apud Hilarium in eodem libro, habentur etiam hæc verba: *Si quis voluntate Dei, tanquam vnâ aliquem de creatura, Filium factum dicat, anathema sit*. Omnibus creaturis substantiam voluntas Dei attulit, sed naturam Filio dedit, ex impassibili ac non nata substantia, perfecta nauitas:

A talia enim cuncta sunt creata, qualia ea esse Deus voluit. Filius autem natus ex Deo talis subsistit, qualis & Deus est, nec dissimilem sibi edidit naturam, sed ex substantia Dei genitus, natura secundum originem attulit essentiam, non secundum creaturam voluntatis essentiam. Hæc ibi. Præterea in Concilio Toletano X I. in professione fidei habetur: *Filius Dei natura est Filius non adoptione, quem Deus Pater neque voluntate, neque necessitate (coactionis scilicet) genuisse credendus est, quia neque vlla in Deo necessitas (id est, coactio) cadit, neque voluntas sapientiam præuenit, sed natura*. Vult ergo Concilium, Filium productum esse à Patre necessitate naturali, quia contrarium ex natura rei esse non potuit, non tamen voluntate, quasi per liberum arbitrium, neque necessitate coactionis. Hieronymus etiam in illud ad Ephes. 1. *Qui prædestinavit nos*, de Filio ait: *Semper cum Patre fuit, & nunquam eum, vt esset, voluntas paterna præcessit*. Augustinus quoque (aut quicumque est alius illius libri autor) in Dialogo 65. quaestionum sub titulo Horolij interrogantis, & Augustini respondentis, quaest. 7. interroganti Horolio: *Voluntate genuit Pater Filium, an necessitate?* Respondet Augustinus: *Neque voluntate, neque necessitate (coactionis scilicet) quia necessitas in Deo non est: patre autem voluntas sapientiam non potest, quod est Filius: igitur prius est rationabiliter sapere, quam rationabiliter velle. Nam quidam nostrum cum eum interrogasset hæreticus, vtrum volens, aut nolens genuerit Pater Filium, laudabiliter respondiisse fertur. Dic, inquit, & tu hæretice, Deus Pater necessitate est Deus, an voluntate? Quod si dixisset, necessitate, sequebarum illum grandis absurditas: si autem voluntate, respondebatur illi: ergo voluntate est Deus, non natura. Et ita in laqueum, quem volebat ponere, ipse incidit: & videns se conuictum obmutuit*. Hæc ibi. Et 15. de Trinitate, cap. 20. refert etiam Augustinus

B Catholicum illum retorsisse in hæreticum id, quod nunc propofuimus argumentum. Ex his patet generationem Filij, neque esse voluntariam, neque liberam, vt voluntarium & liberum est, quod in facultate voluntatis est vt sit, & non sit: sed esse necessariam necessitate naturali, vt necessarium id dicitur, quod supra natura non potest aliter se habere: non verò necessitate coactionis. Potestque hoc ipsum confirmari, quoniam si Filius, generatioque ipsius, non esset hoc modo necessaria, cum sit quid reale existens formaliter in Deo, sanè aliquid reale esset in Deo, quod & esse, & non esse posset, ac proinde ad illud compararetur Deus tanquam potentia ad actum, neque esset actus purus.

C Tertia conclusio: *Ablatiuo, voluntate, denotante habitudinem principij, sumptaque voluntate, siue vt principium liberum, siue vt naturale, filius non generatur voluntate*. Hæc patet ex dictis in superioribus: Filius namque procedit à Patre per intellectum: Spiritus sanctus verò per voluntatem. Vnde sine distinctione concedendum non est, Filium generari voluntate.

D Tertia conclusio: *Ablatiuo, voluntate, denotante habitudinem principij, sumptaque voluntate, siue vt principium liberum, siue vt naturale, filius non generatur voluntate*. Hæc patet ex dictis in superioribus: Filius namque procedit à Patre per intellectum: Spiritus sanctus verò per voluntatem. Vnde sine distinctione concedendum non est, Filium generari voluntate.

DISPUTATIO II.

Vtrum volitio concomitans, qua Pater vult generationem, nostro intelligendi more antecedit generationem, quasi Pater prius generare velit, quam generet.

Scotus in 1. dist. 6. quaest. 1. & Caietanus hoc loco affirmant. Probant verò id primò, quia absoluta, nostro intelligendi more, sunt priora relatiuis, vt D.

*Suadetur
primò.*

vt D. Thomas suprâ quaest. 3. art. 3. ad primum docuit: sed volitio, qua Pater vult generationem, est quid absolutum, generatio verò quid respectiuum: ergo talis volitio antecedit generationem.

Secundò.

Secundò, voluntas spirandi Spiritum sanctum, est prior nostro intelligendi more spiratione ipsa: quod patet, quia Spiritus sanctus procedit ex volitione naturali Patris & Filij, Pater autem & Filius, vt disputatione præcedente ostensum est, naturaliter volunt productionem Spiritus sancti: ergo paritate voluntas generandi Filium erit prior in Patre generatione ipsa.

Tertiò.

Tertiò, Pater in illo priori, antequàm generatio concipiatur existere, est perfectè beatus: ergo tam Pater, quàm Deus, quâ Deus, tunc comprehendit diuinam essentiam, habetque dilectionem naturalem de illa, eaque fruitur: sed dilectione naturali, qua diligit essentiam, vult generationem, quam naturaliter etiam vult, comprehenditque in essentia in illo priori: ergo tam in Patre, quàm in Deo, quâ Deus est, volitio generationis antecedit nostro intelligendi more generationem.

*Velitas con-
comitatur, qua
Pater vult
generationem
Filij non an-
tecedit gene-
rationem.*

Contraria sententia, quam affirmant Capreolus in 1. dist. 6. quaest. 1. in responsione ad argumenta contra sextam conclusionem, Ferrariensis 4. contra gentes, cap. 11. & Bartholomæus Torres hoc loco, longè magis placet. Probarique potest primò, quoniam actus diuini intellectus, nostro intelligendi more cum fundamento in re, antecedit diuinam volitionem, eò quòd nihil sit volitum, quin præcognitum: sed actum diuini intellectus consequitur immediatè, naturalive quadam sequela, generatio, vt quaestione præcedente, art. 2. disp. 2. & aliàs sæpè explicauimus: ergo volitio, qua Deus, aut Pater æternus vult generationem, non antecedit generationem ipsam.

Secundò, prius est Patrem generare per intellectum, & Filium generari, quàm sit volitio diuina naturalis: hac enim ratione, ea ipsa volitione diuina naturali Pater & Filius spirant Spiritum sanctum, alioquin non tribueretur illis spiratio Spiritus sancti, sed solum spiratori actiue, neque ratio spiratoris præsupponeret in eis rationem Patris & Filij, quibus nostro intelligendi more quasi superueniret, quorum opposita ostendimus quaest. 27. art. 3. disp. 4. q. 36. art. 3. & quaest. præcedente artic. 2. disputat. 2. ergo volitio generationis non antecedit generationem, sed concomitatur: quin potius ratio hæc aperte videtur ostendere, generationem Filij, nostro intelligendi more cum fundamento in re, antecedere volitionem diuinam, tam Patris, quàm Dei, quâ Deus est.

Tertiò, si res concipiatur, vt se habent in Deo, non prius Pater est Pater, quàm sit generatio actiua: ea enim ipsa generatione Pater constituitur in esse Patris, vt quaest. præcedente, artic. 2. disputat. 2. ostendimus: ergo non prius est Patrem velle generare, quàm generationem esse: quippe cum, vt Pater velit generare, necessarium sit Patrem esse, & vt Pater sit, necessaria sit generatio, tamquam id, à quo Pater habet vt sit Pater. Quia verò multa ex argumentis Scoti supponunt, Patrem prius esse in se, & postea in alio instati originis generare, consultò illa prætermittunt: negato namque eo fundamento, corruunt, nullamque profors vim habent.

Confirmat nostram sententiam illud Concilij Toletani X. I. disputatione præcedente relatum. Reddit namque rationem quare Filius non producat à Patre voluntate, quia voluntas sapientiam non præuenit. Idemque apertius, præter testimo-

anum Hieronymi, docet testimonium Augustini in Dialogo 65. quaestionum quaest. 7. eadem disputatione relatum, ex quo verba Concilij Toletani videntur desumpta. Ibi enim additur, *Filium esse sapientiam, atque adeò voluntatem in Deo non esse priorem Filij generatione.* Ad eandem quoque sententiam expressè videtur accedere D. Thomas de potentia quaest. 2. artic. 3. ad secundum, vbi de generatione Filij ait: *Respectu eius non est voluntas præcedens, neque tempore, neque intellectu, sed sola voluntas concomitans.*

Ad primum argumentum in contrarium negat B Toires minorem. Ait namque, velle generare Filium non esse purè absolutum, sed inuolucere relationem: quod probat, quia absoluta sunt communia tribus personis, velle autè generare Filium soli Patri conuenit, eò quòd vt contradictionem implicat Filium, aut Spiritum sanctum generare, ita quoque contradictionem implicat ipsos velle generare: Filius ergo & Spiritus sanctus volunt, non ipsoliter, sed Patrem generare, solusque Pater est qui vult se generare. Sed aduerte volitionem, qua à Deo est volitum generationem esse à Patre, communem esse toti gloriosissima Trinitati, & de hac esse dubiū, an nostro intelligendi more antecedit generationem, sumptaque volitione generationis hoc modo, non soluitur argumentum: quia illa est merè essentialis cõmunis tribus personis, esto velle generare, propter modum significandi grammaticalem, denotet personam agentem, qua suppositum verbo reddit, esse id à quo emanat generatio, & ob id velle generare, solum Patri conueniat. Saluo autem meliori iudicio arbitror, negandum esse, omnia absoluta vniuersim antecedere nostro intelligendi more relatiua. Vt enim argumenta hoc loco à nobis proposita videntur conuincere, colligiturque ex iis, quæ diximus quaest. 27. artic. 3. disput. 4. q. 36. art. 2. & quaest. præcedente artic. 2. disput. 2. licet intelligere Dei, quâ intelligere Dei est, præcedat nostro intelligendi more personas omnes diuinas, quatenus prærequiritur ad actiuam & passiuam generationem, velle tamen Dei, quatenus velle Dei est, nulla ratione videtur in Deo rationem Patris & Filij præcedere, quin potius eos subsequi, vt rationes, quas hoc loco, & disputationibus citatis confecimus, non obscure videntur ostendere.

Ad secundum, admissò antecedente, neganda est consequentia: Spiritus sanctus namque procedit per voluntatem ex amore essentiali, quo Pater & Filius diligunt, quicquid naturaliter diligunt: eaque ratione dilectio illa naturalis, nostro intelligendi more cum fundamento in re, antecedit spirationem, tam actiuam, quàm passiuam, tamquam ratio fundandi, aut fundamentum vtriusque relationis iuxta ea, quæ quaestione præcedente, artic. 2. disput. 2. explicauimus. Porro Pater & Filius quemadmodum in essentia, concurrenteque essentia in ratione speciei intelligibilis, cognoscunt naturaliter Spiritum sanctum ante dilectionem naturalem, atque adeò ante productionem Spiritus sancti, vt ex dictis quaest. 34. est manifestum: ita nostro intelligendi more ante Spiritus sancti productionem diligunt Spiritum sanctum, complacentque in productione illius, quodammodo præcognita: eaque ratione voluntas spirandi Spiritum sanctum est prior, iuxta nostrum intelligendi modum, quàm spiratio ipsa. Non est verò ea ratio de generatione Filij, vt nostro intelligendi more sit prius volita, quâ sit eò quòd generatio Filij, cum sit per intellectum, antecedit omnem dilectionem tam naturalem, quàm liberam, vt ostensum est. Ad

Tertium. Ad tertium negandum est id, quod primum antecedens supponit, nepe dari prius, in quo sit vnum illorum, & non sit aliud, id est, in quo sit Pater, & non sit generatio, aut in quo sit generatio, & non sit dilectio. Quando namque in diuinis dicimus, nostro intelligendi more cum fundamento in re, vnum esse prius alio, vt cognitionem quam dilectionem, aut naturam diuinam, quam Patrem & Filium, vel Patrem & Filium, quam Spiritum sanctum, non admittimus varia instantia, in quorum vno sit vnum illorum, & non sit aliud: qua in re multum erravit Scotus, vt inferius ostendemus: sed dumtaxat admittimus ordinem ex natura rei, vel ratione tantum ac virtute, vt inter essentiam, intelligere essentiale, & velle essentiale, quae inter se solum distinguuntur ratione ac virtute, aut etiam re, quo pacto Spiritus sanctus realiter est à Patre & Filio illoque praesupponit, & non è contrario. Ex eo ergo, quod in Patre & Filio prius, nostro intelligendi more cum fundamento in re, intelligatur intelligere essentiale, quam velle, non sequitur dari instans aliquod, in quo sit vnum, & non sit aliud, atque adeo, in quo Pater sit imperfectè beatus: sicut etiam ex eo, quod in essentia diuina detur ex natura rei intelligere, quod praesupponitur ad velle, non sequitur dari instans, vel naturae, vel originis, in quo essentia sit beata imperfectè, sed solum sequitur, quod in Patre, & Filio, ac in essentia diuina detur ordo ille, & quasi dependentia vnus ex alio inter intelligere & velle. Quare negandum est primum illud antecedens argumenti Scoti, ratione eius, quod praesupponit.

DISPUTATIO III.

Vtrum productio Spiritus sancti sit voluntaria.

Prima conclusio. Spiritus sanctus à patre & filio spiratur voluntate, quae concomitantur, quae prius est spiratione.

Q VOD ad productionem Spiritus sancti attinet, sit prima conclusio. Pater & Filius spirant Spiritum sanctum voluntate, vt ablatius, voluntate, denotat concomitantiam: quae volitio prior est iuxta nostrum concipiendi modum, quam spiratio. Haec ex eis, quae duabus disputationibus praecedentibus diximus, est manifesta. Quare in quo sensu disputatione 1. dicebamus generationem Filij esse voluntariam, dicendum quoque est, Spirationem Spiritus sancti esse voluntariam.

2. Conclusio. Spiritus sanctus producit voluntate, vt in principio quo.

Secunda conclusio. Pater & Filius voluntate producant Spiritum sanctum, si ablatius, voluntate, denotet habitudinem principij, sumaturque voluntas late, & non vt praecise habet rationem liberi arbitrij. Haec probatur, quia in hoc distinguitur productio Filij, à productione Spiritus sancti, quod illa est per intellectum, haec vero per voluntatem.

3. Conclusio. Spiritus sanctus non producit voluntate, sed naturali.

Tertia conclusio. Pater & Filius non producant Spiritum sanctum voluntate, si denotetur habitudo principij, & voluntas sumatur, vt praecise rationem habet liberi arbitrij. Non dubito, quin haec sit de fide. Probatum primò, quia quae eo modo producuntur, esse & non esse possunt, quippe cum in facultate voluntatis sit ea producere, & non producere (aliàs voluntas comparatione eorum non haberet liberi arbitrij rationem) sed Spiritus sanctus ita est necessariò necessitate naturali, vt contradictionem implicet non esse, aut non fuisse: ergo non producit voluntate, iuxta eam voluntatis acceptionem. Secundò, Patre & Filio se mutuo diligentibus naturali sequela producit Spiritus sanctus: sed amor mutuus, quo pater & Filius sese diligunt, est naturalis, & non liber, vt quaest. 19. ostensum est: ergo

Molina in D. Thom.

A productio Spiritus sancti est naturalis, & non libera, ac proinde Spiritus sanctus non procedit voluntate, vt voluntas rationem habet liberi arbitrij.

Scotus à calumnia vendicatur.

Multi ex sectatoribus Diui Thomae redarguunt Scotum, quasi asseruerit in 1. d. 2. q. 7. & d. 10. q. 1. & in quodlib. quaest. 16. Spiritum sanctum procedere liberè à Patre & Filio, voluntatemque nullum omnino habere actum naturalem, etiam in Deo. Quamuis autem Scotus obscure loquatur, si tamen attentè legatur, sanè neque tertiae nostrae conclusioni contradicit, neque asseuerat, quod nonnulli ex sectatoribus Diui Thomae asserunt eum asseuerare. Expresse namque locis citatis docet, Spiritum sanctum procedere ita necessariò à Patre & Filio, vt contrarium contradictionem inuoluet: Deumque ita necessariò se diligere, vt nulla ratione à dilectione cessare valeat. Nihilominus asseruit, Deum liberè se diligere, Patremque, & Filium liberè producere Spiritum sanctum: verumtamen sumit aduerbium, liberè, non vt liberum id dicitur, quod in facultate voluntatis est, vt sit, & non sit, quo pacto voluntas sortitur rationem liberi arbitrij: sed vt liberum est idem, quod spontaneum, proceditque ab appetitu praui cognitione obiecti, eodemque modo sumit liberum D. Thomas de potentia, quaest. 10. artic. 2. ad quintum dum docet, Deum sua voluntate liberè amare se ipsum, tamen si necessitate se ipsum amet.

C Vt verò mentem Scoti illis in locis percipias, aduerte, illum distinguere inter principium naturale, quale apud eum est, quod producit non praui cognitione, atque adeo non per appetitum cognoscituum, & inter principium liberum, hoc est, spontaneum, quale est, quod producit per appetitum cognoscituum praui cognitione, siue necessariò producat, ita vt in potestate illius non sit non producere, siue producat non necessariò, ita vt sit in potestate illius non producere. Sumptis itaque hoc modo, tam principio naturali, quam libero, asseuerat Scotus, Deum liberè, ac necessariò diligere se, non verò naturaliter, quia diligit se praui cognitione, & per appetitum cognoscituum, nempe per voluntatem. Idemque vult asserendum de Spiratione, qua Pater & Filius spirant Spiritum sanctum. Licet autem eo modo loquatur Scotus, nec nostra contradicat conclusioni, sapè tamen, imò & frequentius, naturale id dicitur, quod fert natura ipsa rei, ita vt oppositum esse non possit: est que proinde principium, à quo emanat, determinatum ad illud, eaque ratione dilectionem, qua Deus se ipsam diligit, appellamus naturalem, hoc est, necessariam spectata natura rei, ita vt in facultate diuinæ voluntatis non sit contrarium: eodemque modo dicimus productionem, qua Pater & Filius producant Spiritum sanctum, esse naturalem, hoc est, non liberam, ita vt in potestate Patris sit eum non producere. Reliqua quae hoc loco dici poterant, dicta sunt 1. 2. quaest. 10.

Explicatur Scoti sententia.

Illud tamen obserua, quia natura intendit reddere sibi similem effectum, agens verò per voluntatem non item, Filius, qui vi suae productionis similis producit Patri, dicitur à Sanctis viris procedere per modum naturae: non item Spiritus sanctus, sed per modum voluntatis. Vtraque tamen processio naturalis est, si naturale sumatur, vt distinguitur contra liberum, & vt est illud, quod, spectata natura rei, non potest aliter habere.

F

